

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

III/2-CJ1/1.11/Šv

Plautus – Komédie o hrnci

(www.wikipedia.cz)

Literárněhistorický kontext

Přečtěte si základní informace o starověké římské literatuře a запиšte si stručné výpisky do sešitu.

Římská literatura (3. stol. př. n. l. - 5. stol. n. l.)

Římská společnost

Ve srovnání s Řeky byli Římané národem více **zaměřeným na vojenskou expanzi a mocenskou politiku**. Setkáním s vyspělejšími kulturami Etrusků a Řeků se **vzdálili venkovskému způsobu života a přiblížili se městské civilizaci**.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ve vrcholném období svého rozkvětu představovala římská říše typ helénistického státu, jehož kultura v sobě spojovala výtvary řeckého ducha s římskou domácí tradicí. V literatuře se tato skutečnost projevila **převzetím řeckých literárních vzorů** (žánry, metrické veršované formy, stylistické ozdoby), které však Římané naplnili domácí tematikou.

(Literatura I, Výklad, Scientia 2003)

Latina

Římská literatura byla psána **latinsky**, a to **latinkou**, vzniklou z řecké abecedy přejaté etruským prostřednictvím. Název jazyka se odvozuje od jména kmene Latinů, žijícího v těsné blízkosti Říma.

Vrcholu svého vývoje dosahuje tento jazyk v **klasické latině**, která představuje gramatickou i stylistickou normu. Po celou dobu vývoje latiny existovala i tzv. **latina vulgární (lidová)**, z níž se vyvinuly románské jazyky. Tento jazyk se však v literatuře neuplatnil.

Život latiny neskončil zánikem římské říše. Ve středověké a renesanční Evropě se latina prosadila **jako mezinárodní jazyk církve, diplomacie, státní správy, vyššího školství, vědy i krásné literatury**. Stala se rovněž základem některých umělých jazyků (esperanto).

(Literatura I, Výklad, Scientia 2003)

Literatura

Z chronologického a vývojového hlediska se římská literatura člení na **3 etapy**:

- staré období (3. – 2. stol. př. n. l.)
- klasické období (1. Stol. př. n. l. – 14 n. l.)
- postklasické období (14 n. l. – 5. stol. n. l.)

(Literatura I, Výklad, Scientia 2003)

Staré období (3. – 2. stol. př. n. l.)

Přečtěte si základní informace o prvním období římské starověké literatury a zapište si stručné výpisky do sešitu.

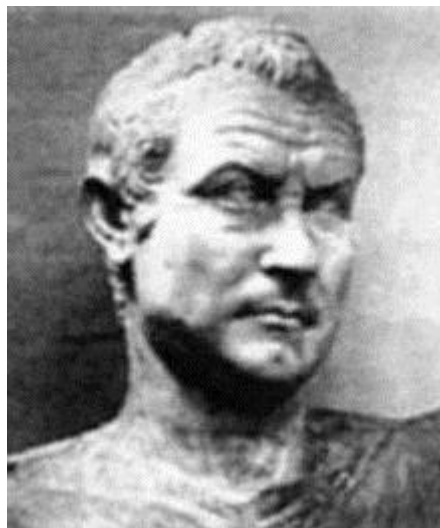
Nejstarší římská literatura se rozvíjela v rámci lidové slovesnosti (např. náboženské písně, rituální skladby) již několik století před vstupem Římanů do světové historie.

Významný je poté **překlad řeckého eposu Odyssea do latiny**, který tak byl zpřístupněn římskému národu. Římané se ovšem seznamovali s řeckou literaturou helénistické fáze, takže přejímali žánry pro tuto dobu příznačné, tj. především **novou komedii** (Menandros). Pod vlivem nové komedie bezprostředně tvořil významný římský dramatik Titus Maccius Plautus.

Titus Maccius Plautus (tytus makcius plautus)

(asi 251 – 184 př. n. l.)

nejvýznamnější římský autor komedií

evropský
sociální
fond v ČR

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pravděpodobně pocházel z plebejského prostředí a možná byl i propuštěným otrokem. V mládí odešel do Říma, kde začal pracovat u divadla. Později se rozhodl věnovat podnikání, ale neprálo mu příliš štěstí a přišel téměř o všechny peníze. Musel se pak živit manuálně jako nádeník ve mlýně. Během této práce začal psát své komedie, které se staly brzy velmi populární, a proto se mohl vrátit zpět k divadlu.

(www.wikipedia.cz)

Plautova tvorba

Plautus dosáhl v římské společnosti svými komediemi pronikavého úspěchu. Vycházel z řeckých vzorů, ale přizpůsoboval je římskému prostředí a vnášel do nich římské představy. Hlavním **námětem** Plautových komedií jsou **rodinné historky a milostné příběhy**, vyznačující se **pestrým dějem plným intrik a nečekaných zvrátů**. K oživení děje slouží různé literární triky (např. záměna osob). Plautus je známý jako tvůrce **ustálených lidských typů** (např. hloupý, lakomý pán; chytrý otrok; chlubivý mluvka).

Nejznámější díla: **Komedie o hrnci** (vznik přelom 3. -2. stol. př. n. l.), **Komedie o strašidle, Pseudolus, Chlubný voják**.

Plautovy životné postavy inspirovaly i renesanční a klasicistní dramatiky, např. **Williamu Shakespeara**. Postava lakomého pána se dočkala nesmrtelnosti v **Molièrově** charakterové komedii - **Lakomci** (ins. 1668).

(Literatura I, Výklad, Scientia 2003)

Komedie o hrnci (vznik přelom 3. -2. stol. př. n. l.)

Dramatická zápletka této komedie

Na scénu jsou uvedeni dva bohatí starci Euklio a Medagorus (postavy stejného literárního typu). Medagorus si chce vzít za manželku Eukliovu skromnou dceru Fédrii, která už je ovšem zamilovaná do Medagorova synovce. Lakomý Euklio chce zatajit, že objevil hrnec zlaťáků, to se mu ale nedaří. Otroek Strobilus mu jej

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

na čas ukradne. Slíbí, že zlaťáky vrátí, pokud dostane svobodu a pokud si Fédrie bude moci vzít svého milého. Tak se i stane a vše dopadne dobře.

Výňatky z díla

Přečtěte si pozorně následující ukázkou:

Jedná se o rozhovor otroka Strobila s ostatními sloužícími na dvoře Eukliově.

Dějství III, výstup I

Strobilus: Chceš vědět, co to znamená? Ten chlap má srdce tvrdší nežli diamant.

Anthrax: Co říkáš?

Kongrio: Je to tak?

Strobilus: No na to vezmi jed! Křičí a stále bere všechny za svědky, bohy i lidi, že je zničen, na dně, když mu kamna jenom trochu zakouří. A když jde chrápat, uvazuje si vždy k ústům měch.

Anthrax: A pročpak?

Strobilus: Aby mu přec neunikal dech, když spí.

Anthrax: A nezacpává si snad proto i ten dolní otvor, aby mu nic neušlo?

Strobilus: Musíš věřit tak, jak já zas naopak bych musel věřit tobě.

Anthrax: ...věřím ...

Strobilus: Mimoto ti povím ještě něco. Když se umývá, tak lituje, že plýtvá vodou. (...)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Anthrax: Nemyslíš, že bychom mohli toho chlapa uprosit, možná že nám dá hodně peněz, abychom se mohli dostat na svobodu?

Strobilus: Požádej ho, aby ti dal hlad, a uvidíš, že hlad ti odepře. Tak lakomý je tenhle chlap. Vždyť když mu holič stříhal nehty na rukou, posbíral všechny odřezky a odnes je.

Anthrax: Tak tedy říkáš, že je hrozná držgrešle, jak málokterý člověk. (...)

(Překlad Jan Šprincl)

Úkoly k první ukázce:

1. *Charakterizujte na základě rozhovoru služebníků, jaký bude pán jejich domu (Euklio).*
2. *Jeho charakteristika představuje stejný literární typ jako postava starce Medagora. Definujte obecně pojem literární typ.*
3. *Najděte v textu, které pasáže působí humorně. Objasněte proč. Jak jim rozumíte vy?*
4. *Analyzujte mluvu sloužících z hlediska lexikálního. Najděte slova hovorová, slova expresivní, přirovnání, lidové rčení, ...*
5. *Charakterizujte jejich mluvu z hlediska syntaktického. Zkuste posoudit, jaké typy vět se v textu objevují a jaké typy souvětí v ukázce převládají.*

Přečtěte si pozorně následující ukázkou:

Jedná se o Eukliův monolog - reakci nad ztrátou hrnce se zlaťáky.

Dějství IV, výstup 6

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Euklio:

Jsem ztracen a zničen. Kam má teď jít, kam nejt? Držte ho! Koho a kdo?

Nic nevím a vůbec nic nevidím, jsem jako slepý a bloudím sem a tam

a nemohu se dopátrat, kam vlastě jde, kde jsem a kdo vůbec jsem.

Tak pomozte mi, lidé, беру vás za svědky, slyšte, slyšte můj hlas

a ukažte mi toho, kdo ukrad můj hrnec. Pověz to, prosím tě, ty!

Jsi přece dobrý. Poznávám to podle tvé tváře. Věřím ti, mluv!

Tak co je? Proč se mi smějete všichni? Ovšem, znám vás. Vím, že je zde

i velká spousta zlodějů. Ti všichni mají parádní šat.

Tím chtějí zakrýt všechnu svou hanebnost a klamou ubohý lid,

vždy sedí mezi počestnými lidmi. Řekněte, kdo to má, kdo?

Z vás nikdo? Tak ty tam? Přiznej se mi, sic je to tvůj poslední den.

Tak řekni, kdo má ten poklad? Co? Že nevíš? Ach běda, já nešťastný muž,

je konec, jsem úplně zničen, ouvej! Co bídy mi přinesl tenhle den,

co nářku a smutku a jaký hlad a jakou chudobu! Všecko je pryč!

Jsem ze všech nejnešťastnější. Nač ještě žít, když nemám nic,

když nemám zlato, které jsem si tak pečlivě hlídal. Já ubožák, žel,

jsem sám sebe okrad a oklamal a teď se radují všichni z mých běd,

z mých pohrom a ztrát. To nemohu snést.

(Překlad Jan Šprincl)

Úkoly k druhé ukázce:

1. *Charakterizujte postavu Euklia. Uvedte detailně na základě jeho monologu, které životní hodnoty vyznává. Co je pro jeho život nejdůležitější? Jakou úlohu hrají v jeho životě peníze?*
2. *Popište jeho reakci nad ztrátou peněz.*
3. *Jak vnímá tato postava své okolí?*
4. *Charakterizujte Eukliovu promluvu z hlediska lexikálního a syntaktického.*
5. *Který slovní druh podtrhuje emotivní náboj promluvy?*
6. *Posudte aktuálnost díla v současnosti. Které aspekty literárního díla vnímáte jako nadčasové?*

Vliv Plautovy tvorby

Přečtěte si základní informace o vlivu Plautovy tvorby na další autory a запиšte si stručné výpisky do sešitu.

Postava lakomého pána se dočkala nesmrtelnosti v charakterové komedii - **Lakomci** (ins. 1668), vrcholném díle francouzského klasicistního dramatika **Molièra**, vlastním jménem **Jean-Baptiste Poquelin** (1622-1673).

evropský
sociální
fond v ČR

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato komedie, dodržující principy antického dramatu (5 dějství, zásada tří jednot), zpracovává **obdobný motiv jako Komedie o hrnci**, je ale zasazena do Paříže v roce 1670:

Lakomý vdovec Harpagon vykořisťující své služebnictvo se snaží „výhodně“ zbavit svých dětí. Pro dceru Elišku vybral zámožného postaršího šlechtice Anselma, syna Kleanta chce oženit s bohatou vdovou, sám plánuje svatbu s mladou a krásnou Marianou. V okamžiku, kdy přijde o peníze, je ochoten vyměnit Marianu za ztracené peníze. Tentokrát poklad zakopaný na zahradě objeví Kleantův sluha Čipera, který se zároveň zaslouží a šťastný konec dramatu.

Molière zabýval se tzv. nízkým dramatem, především komedií a fraškou, zesměšňoval pokrytectví, šlechtu a snobskou morálku pařížské společnosti a v neposlední řadě v 18. století zatracovanou církev. Dostával se do častých sporů s královským dvorem ve Francii (absolutistický stát Ludvík XIV.), kde se prosazuje od 17. století osvícenský klasicismus, který zdůrazňuje rozumové poznání.

Molière tak konfrontuje velmi odvážně lidské chyby se zdravým rozumem a přirozenou lidskou morálkou. Obhajoby mravnosti, spravedlnosti a zdravého rozumu je tak dosaženo humorem, ne moralizováním.

Výňatek z díla

Přečtěte si pozorně následující ukázkou:

Harpagon:

/už ze zahrady je ho slyšet, jak křičí/

Chyťte zloděje!

/Vběhne prostovlasý/

Chyťte zloděje! Chyťte zloděje! Chyťte vraha! Stráž! Pane Bože na nebi! Je po

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

mně! Zabili mě! Podřezali mě! Ukradli mi moje peníze! Kdo to mohl být? Kam se propad? Kde se skrývá? Kam se vrátit, abych ho našel? Kam běžet? Kam neběžet? Není tamhle? Nebo tady? Kdo je to? Stůj! Vrať mi mé peníze, padouchu!

Úkoly k ukázce:

1. Zasadíte tento výňatek do kontextu dramatu.
2. **Porovnejte Harpagonovu promluvu (Molière) s promluvou Eukliovou (Plautus).** Oba protagonisté představují stejný literární typ, popište jaký.
3. Charakterizujte Harpagonovu promluvu **z hlediska lexikálního a syntaktického.** Je obdobná jako v literární předloze v podobě Euklia?